

فصل هشتم

حمل و نقل

الف - سال ۱۳۸۳

فعالیتهای بخش حمل و نقل در سال ۱۳۸۳ از رشد نسبی برخوردار بود. براساس آمار مقدماتی حسابهای ملی، ارزش افزوده بخش حمل و نقل (به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶) با $\frac{3}{3}$ درصد رشد نسبت به سال قبل به $\frac{29}{3}$ هزار میلیارد ریال بالغ گردید. عملکرد مذکور برای کل گروه حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات معادل $\frac{7}{9}$ درصد بود که در مقایسه با هدف برنامه سوم توسعه به میزان $\frac{7}{2}$ درصد، در سطح نسبتاً بالاتری قرار دارد.

در سال ۱۳۸۳ سرمایه‌گذاری در بخش حمل و نقل با افزایش همراه بود، به طوری که تشکیل سرمایه‌های ثابت ناچالص (به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶) در مقایسه با سال قبل $\frac{19}{7}$ درصد رشد یافت. عمدۀ سرمایه‌گذاری مذکور مربوط به ماشین‌آلات با سهمی به میزان $\frac{86}{5}$ درصد می‌باشد. در این سال اعتبارات مصوب طرحهای تملک داراییهای سرمایه‌ای دولت برای فصل حمل و نقل در مقایسه با سال قبل $\frac{8}{4}$ درصد کاهش داشت. همچنین میزان اعتبارات پرداختی در سال مذکور براساس آمار خزانه‌داری کل $\frac{0}{8}$ درصد کاهش نشان می‌دهد.

بررسی عملکرد بخش حمل و نقل بر حسب جابه‌جایی مسافر و حمل کالا نشان می‌دهد که در بخش حمل و نقل زمینی (ریلی و جاده‌ای) در مجموع $\frac{64}{6}$ میلیارد نفر - کیلومتر مسافر جابه‌جا و $\frac{128}{8}$ میلیارد تن - کیلومتر کالا حمل شده است که در مقایسه با سال قبل به ترتیب $\frac{0}{9}$ درصد کاهش و $\frac{9}{2}$ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین در بخش حمل و نقل هوایی و دریایی نیز $\frac{18}{1}$ میلیون نفر مسافر جابه‌جا و $\frac{93}{5}$ میلیون تن کالا حمل شده است که نسبت به سال قبل به ترتیب $\frac{7}{1}$ و $\frac{9}{1}$ درصد افزایش دارد.

تدبیر استفاده از منابع مالی خارجی در قالب قراردادهای فاینانس برای تامین ماشین‌آلات و تجهیزات راه‌آهن، اجرای طرح مشارکت با بخش خصوصی به منظور احداث آزادراه‌های کنار گذر شمالی مشهد، تصویب برخی موافقنامه و تفاهم‌نامه‌های حمل و نقل بین‌المللی دو جانبه و چند جانبه و معرفی مناطق ویژه اقتصادی جدید جهت انجام عملیات ترانزیت خارجی از جمله مصوبات و اقدامات انجام شده توسط دولت در سال مورد بررسی است که انتظار می‌رود در تامین اهداف و ارتقای کیفیت خدمات رسانی و ایجاد فرصتهای جدید سرمایه‌گذاری در این بخش موثر باشد.

متغیرهای کلان بخش حمل و نقل

براساس آمار مقدماتی، ارزش افزوده بخش حمل و نقل در سال ۱۳۸۳ به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶ به $\frac{293}{0}$ میلیارد ریال افزایش یافت که نسبت به سال قبل $\frac{3}{3}$ درصد رشد دارد. این رشد "عمدتاً" تحت تأثیر رشد ارزش افزوده در بخش‌های حمل و نقل جاده‌ای و هوایی بوده است. در این سال سهم حمل و نقل زمینی در ارزش افزوده کل بخش به قیمت‌های جاری با یک واحد درصد افزایش نسبت به سال قبل به $\frac{90}{8}$ درصد رسید. بدین ترتیب حمل و نقل زمینی شامل جاده و ریل نقش تعیین‌کننده‌ای در تغییرات کل ارزش افزوده بخش داشت. همچنین سهم بخش حمل و نقل از کل تولید ناچالص داخلی به قیمت‌های جاری از $\frac{7}{4}$ درصد در سال ۱۳۸۲ به $\frac{7}{0}$ درصد در سال ۱۳۸۳ کاهش یافت.

ارزش افزوده بخش حمل و نقل
(به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶)

(میلیارد ریال)

سهم (درصد)	درصد تغییر	سال	
۱۳۸۳	۱۳۸۲	□ ۱۳۸۳	۱۳۸۲
۶/۳	۵/۶	۱۷/۴	۱۸/۰
۳/۸	۳/۹	۰/۴	۱۱۲۵
۸۹/۸	۹۰/۵	۲/۵	۲۶۳۲۳
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۳/۳	۲۹۳۰۸
		۴/۷	۲۸۳۸۱
			۲۷۱۱۲
			کل

آمار مربوط به تشکیل سرمایه ثابت ناخالص بر حسب بخش‌های اقتصادی نشان می‌دهد که بخش حمل و نقل با جذب ۲۰/۷ درصد از کل تشکیل سرمایه مذکور به قیمت‌های جاری، دارای ۱۹/۷ درصد رشد به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶ بود که در مقایسه با رشد ۱۵/۰ درصدی سال قبل در سطح بالاتری قرار دارد.

بررسی ارقام تشکیل سرمایه بخش حمل و نقل بر حسب ساختمان و ماشین‌آلات نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۳ از مجموع ۸۳/۲ هزار میلیارد ریال سرمایه‌گذاری انجام شده به قیمت‌های جاری حدود ۸۳/۹ درصد به ماشین‌آلات اختصاص یافته است. در این سال تشکیل سرمایه در ماشین‌آلات بخش حمل و نقل به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶ در مقایسه با سال قبل ۲۱/۰ درصد رشد داشت. با توجه به اثرات خارجی مثبت تجهیز و توسعه ناوگان حمل و نقل در کاهش هزینه‌های اجتماعی لازم است به طور همزمان بهسازی و بازسازی زیرساختهای حمل و نقل کشور نیز مورد توجه قرار گیرد، چرا که توجه به اصلاح و توسعه زیرساختها علاوه بر ارتقای کارایی و کاهش سوانح در افزایش استفاده از ظرفیت‌های ترانزیتی کشور نیز موثر می‌باشد.

تشکیل سرمایه ثابت ناخالص داخلی در بخش حمل و نقل
(به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶)

(میلیارد ریال)

سهم (درصد)	درصد تغییر	سال	
۱۳۸۳	۱۳۸۲	□ ۱۳۸۳	۱۳۸۲
۸۶/۵	۸۵/۶	۲۱/۰	۳۱۱۰۴
۱۳/۵	۱۴/۴	۱۲/۲	۴۸۷۱
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۵/۰	۳۵۹۷۵
			۳۰۰۵۲
			۲۶۱۳۷
			کل

سرمایه‌گذاری دولت

براساس قانون بودجه سال ۱۳۸۳ کل کشور مبلغ ۹۰۵۴/۸ میلیارد ریال در قالب اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای - ملی در بخش حمل و نقل (جاده‌ای، هوایی، دریایی و ریلی) تحت فصل راه و ترابری و برنامه تحقیقات حمل و نقل به تصویب رسید که در مقایسه با سال قبل ۸/۴ درصد کاهش نشان می‌دهد. طبق آمار خزانه‌داریکل مبلغ ۹۴۱۱/۴ میلیارد ریال به فصل مزبور اختصاص یافت که در مقایسه با رقم مصوب حاکی از ۱۰۳/۹ درصد تحقق می‌باشد. اعتبارات پرداخت شده فوق در مقایسه با عملکرد سال قبل ۰/۸ درصد کاهش نشان می‌دهد.

بررسی برنامه‌های فصل راه و ترابری نشان می‌دهد که بیشترین سهم از اعتبارات پرداختی به برنامه‌های «توسعه و بهسازی شبکه راه‌آهن»، «احداث راههای اصلی کشور» و «احداث بزرگ‌راههای کشور» به ترتیب به میزان ۳۳/۹ و ۱۸/۵ و ۱۸/۸ درصد تعلق دارد.

تملک دارایی‌های سرمایه‌ای - ملی (اعتبارات عمرانی) دولت در فصل راه و ترابری و برنامه تحقیقات حمل و نقل

(میلیارد ریال)

درصد تغییر	سال
۱۳۸۳	۱۳۸۲
-۰/۸	۱۳۸۱

ماخذ: خزانه‌داریکل - وزارت امور اقتصادی و دارایی

در سال ۱۳۸۳ مبلغ ۸/۶ میلیارد ریال نیز به برنامه «تحقیق و بررسی حمل و نقل» پرداخت شد. طرح جامع حمل و نقل که از سال ۱۳۸۲ آغاز شده است از مهمترین موارد این برنامه است. البته عمدت تامین مالی این طرح از طریق فاینانس انجام خواهد شد. براساس مصوبه شورای اقتصاد در تاریخ ۱۳۸۲/۳/۳ میلیون یورو از محل تسهیلات جزء ۲ بند «ز» تبصره ۲۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ به این طرح اختصاص یافته است. در طرح جامع حمل و نقل علاوه بر تبیین حوزه فعالیت بخش خصوصی مقرر شده است برنامه های توسعه بخش های مختلف حمل و نقل کشور اعم از هوایی، ریلی، جاده ای و دریایی طی ۱۰ سال آینده پیش بینی شود.

حمل و نقل کالا و مسافر

حمل و نقل جاده ای

در سال ۱۳۸۳ بخش حمل و نقل جاده ای به ترتیب با سهمی معادل ۹۲/۰ و ۷۶/۰ درصد از کل مسافر جابه جا شده و کالای حمل شده در کشور ۵/۴ درصد از تولید ناخالص داخلی به قیمت های جاری را دارا است.

بررسی آمار حمل و نقل جاده ای کالا نشان می دهد که در مجموع ۳۸۸/۹ میلیون تن کالا (با بارنامه و بدون بارنامه) توسط ناوگان مذکور حمل شده است. مقدار بار حمل شده بر حسب تن - کیلومتر (با بارنامه) در سال ۱۳۸۳ معادل ۱۱۰۶۱۸ میلیون تن - کیلومتر بود که نسبت به سال قبل ۱۰/۷ درصد افزایش نشان می دهد. همچنین حدود ۹/۱ میلیون تن کالا از طریق جاده های کشور ترانزیت شد^(۱) که در مقایسه با سال قبل ۱۲/۳ درصد رشد نشان می دهد.

در سال مورد گزارش ۴۰۹/۳ میلیون نفر (با صورت وضعیت و بدون صورت وضعیت) مسافر از طریق جاده ها جابه جا شده اند که در مقایسه با سال قبل ۱/۲ درصد رشد نشان می دهد. میزان مسافر جابه جا شده بر حسب نفر - کیلومتر (با صورت وضعیت) معادل ۵۴/۸ میلیارد نفر - کیلومتر بود که در مقایسه با سال گذشته ۲/۰ درصد کاهش دارد. افزایش مسافرت با وسایل نقلیه شخصی به دلیل افزایش تولید و فروش شرکتهای خودروسازی داخلی طی سالهای اخیر از عوامل کاهش جابه جایی مسافر توسط ناوگان عمومی در این سال به شمار می رود.

عملکرد حمل و نقل جاده ای کشور

درصد تغییر		سال			
۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	▲ ۱۳۸۲	▲ ۱۳۸۱	
۱۰/۷	۱۹/۵	۱۱۰/۶	۹۹/۹	۸۳/۶	حمل کالا (میلیارد تن - کیلومتر)
۱۲/۳	۶۸/۸	۹/۱	۸/۱	۴/۸	ترانزیت کالا (میلیون تن) (۱)
-۲/۰	۷/۵	۵۴/۸	۵۵/۹	۵۲/۰	جابه جایی مسافر (میلیارد نفر - کیلومتر)

۱- شامل ترانزیت از طریق جاده و سوپ (swap) می باشد.

ماخذ: سازمان حمل و نقل و پایانه های کشور

براساس آمار نیروی انتظامی در سال ۱۳۸۳ تعداد ۲۲۷۴ هزار وسایل نقلیه در کشور شماره گذاری و وارد سیستم حمل و نقل کشور شده است که نسبت به سال قبل حدود ۱۸/۰ درصد رشد نشان می دهد. از کل وسایل نقلیه شماره گذاری شده ۳۵/۲ درصد سواری (شامل تاکسی، کرایه و آمبولانس)، ۶۰/۰ درصد موتورسیکلت و مابقی انواع بارکش، اتوبوس و مینی بوس است. توزیع وسایل نقلیه شماره گذاری شده به تفکیک استانهای کشور حاکی از آن است که بیشترین سهم از وسایل مذکور به ترتیب در استانهای تهران، خراسان، اصفهان و فارس به میزان ۳۱/۷، ۳۱/۸، ۱۰/۸ و ۸/۱ درصد شماره گذاری شده است. نکته حائز اهمیت در این ارتباط حجم بالای وسایل نقلیه شماره گذاری شده در تهران است، بطوریکه حدود ۳۳ درصد معادل ۷۲۰ هزار دستگاه در استان تهران شماره گذاری شده است. این آمار با توجه به عدم خروج وسایل نقلیه فرسوده از ناوگان حمل و نقل موجود حکایت از افزایش بار ترافیکی تهران دارد.

۱- شامل ترانزیت زمینی و معاوضه (Swap) می باشد.

بررسی عملکرد ناوگان حمل و نقل جاده‌ای کشور در سال ۱۳۸۳ نشان می‌دهد که تعداد ۲۳۱/۹ هزار دستگاه کامیون در بخش حمل بار و در مجموع ۶۹/۰ هزار دستگاه اتوبوس، مینی‌بوس و سواری کرایه به منظور جابه‌جایی مسافر در این ناوگان فعال بودند. براساس آمار مذکور متوسط طول عمر ناوگان باری ۲۱/۳ سال و در بخش ناوگان مسافری برای اتوبوس ۱۲/۰ سال است.

وضعیت ناوگان حمل و نقل جاده‌ای کشور

(هزار دستگاه)

درصد تغییر	سال	تعداد کامیون			
۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	تعداد اتوبوس (۱)
۸/۱	۵/۴	۲۲۱/۹	۲۱۴/۵	۲۰۳/۶	تعداد مینی‌بوس
۰/۶	-۷/۷	۱۶/۸	۱۶/۷	۱۸/۱	تعداد سواری کرایه
۱/۷	۲/۲	۴۱/۹	۴۱/۲	۴۰/۳	
۱۸/۴	۷/۴	۱۰/۳	۸/۷	۸/۱	

۱- شامل اتوبوسهای ۳۰ سال و بالاتر نمی‌باشد.

ماخذ: سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور

حمل و نقل ریلی

براساس گزارش شرکت راه‌آهن جمهوری اسلامی در سال ۱۳۸۳ مقدار ۲۹/۵ میلیون تن کالا از طریق راه آهن حمل شده است که در مقایسه با سال قبل ۲/۴ درصد رشد نشان می‌دهد. عملکرد مذکور بر حسب تن - کیلومتر بار حمل شده حاکی از حمل ۱۸/۲ میلیارد تن - کیلومتر بار از طریق خطوط ریلی کشور است که در مقایسه با سال قبل ۰/۶ درصد رشد دارد. سهم بخش ریلی از کل بار حمل شده در کشور در سال مذکور بر حسب تن کالا معادل ۵/۸ درصد می‌باشد که در مقایسه با سال قبل کاهش نشان می‌دهد.

آمار مربوط به کالای ترانزیت شده نیز نشان می‌دهد که در سال مورد بررسی حدود ۱/۵ میلیون تن کالا از طریق خطوط ریلی کشور ترانزیت شده است که در مقایسه با سال قبل ۲۵/۰ درصد رشد دارد. میزان تن - کیلومتر بار ترانزیت شده در این سال ۲/۷ میلیارد تن - کیلومتر است که نسبت به سال قبل ۸/۰ درصد افزایش داشته است.

براساس گزارش شرکت قطارهای مسافری رجا^(۱)، در سال مورد بررسی ۱۷/۴ میلیون نفر مسافر از طریق راه آهن جابه‌جا شده‌اند که نسبت به سال قبل ۸/۱ درصد رشد نشان می‌دهد. بر این اساس سهم راه‌آهن از کل مسافر جابه‌جا شده در سطح کشور از ۳/۷ درصد در سال ۱۳۸۲ به ۳/۹ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است. تعداد مسافر جابه‌جا شده بر حسب نفر - کیلومتر در سال مذکور معادل ۱۰۰/۱۲ میلیون نفر - کیلومتر می‌باشد که در مقایسه با سال قبل ۷/۵ درصد رشد دارد.

بررسی وضعیت ناوگان حمل و نقل ریلی کشور نشان می‌دهد که این ناوگان در سال ۱۳۸۳ ۵۷۱ دستگاه لوکوموتیو دارا بوده است. تعداد لوکوموتیو در حال بهره‌برداری در سال مورد گزارش به ۳۲۴ دستگاه رسید که در مقایسه با کل لوکوموتیوها حاکی از ضریب بهره‌برداری معادل ۵۶/۷ درصد است. این شاخص در مقایسه با سال قبل بهبود یافته است.

در سال ۱۳۸۳ حدود ۲۳۰ کیلومتر از خطوط ریلی موجود کشور بهسازی گردید. همچنین ۱۴۷ کیلومتر از خطوط ریلی بازسازی و ۲۹۳ کیلومتر خط جدید احداث شد. در این بخش همزمان با سالگرد حادثه زلزله بم، راه آهن بم - کرمان به طول ۲۲۵ کیلومتر به بهره‌برداری رسید. شایان ذکر است این محور بخشی از سه خط آهن کرمان - زاهدان بطول ۵۴۵ کیلومتر است که به منظور محرومیت زدایی و توسعه اقتصادی استانهای سیستان و بلوچستان و کرمان، ایجاد اشتغال در شرق و جنوب شرقی کشور و همچنین به عنوان پل ارتباطی میان کشورهای جنوب شرق آسیا و شبه قاره هند در دست احداث است.

در سال مورد گزارش راه‌آهن جمهوری اسلامی ایران برای انجام طرحهای توسعه و نوسازی شیکه و ناوگان ریلی، افزایش سهم جابه‌جایی مسافر و استفاده بیشتر از ظرفیت ترانزیت کشور ۴۰۰ میلیارد ریال اوراق مشارکت منتشر نمود. این اوراق براساس بند «ن» تبصره ۲۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۳، سه ساله، بی‌نام و برخوردار از ۱۷ درصد سود علی‌الحساب سالانه و معاف از مالیات است.

۱- این شرکت در سال ۱۳۷۰ تأسیس گردیده و در زمینه حمل مسافر از طریق راه‌آهن فعالیت می‌کند.

عملکرد حمل و نقل ریلی

درصد تغییر		سال			
۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	
۰/۶	۱۴/۶	۱۸/۲	۱۸/۱	۱۵/۸	حمل کالا (میلیارد تن - کیلومتر)
۸/۰	۲۸/۹	۲/۷	۲/۵	۱/۸	ترانزیت کالا (میلیارد تن - کیلومتر)
۷/۵	۸/۱	۱۰/۰	۹/۳	۸/۶	جایه جایی مسافر (میلیارد نفر - کیلومتر)

مانند: راه آهن جمهوری اسلامی ایران

حمل و نقل هوایی

در سال ۱۳۸۳ میزان مسافر جایه جا شده از طریق فرودگاههای کشور ۱۳/۵ میلیون نفر بود که در مقایسه با سال قبل ۲/۳ درصد رشد نشان می دهد. سهم حمل و نقل هوایی از کل مسافر جایه جا شده معادل ۳/۰ درصد است که در مقایسه با سال قبل از آن تغییر محسوسی نشان نمی دهد. فرسودگی ناوگان حمل و نقل هوایی کشور و محدودیت جذب مسافر توسط شرکتهای حمل و نقل هوایی در رشد محدود عملکرد این بخش موثر بوده است. براساس آمار فوق ۶۵/۹ درصد از مسافران توسط پروازهای داخلی و مابقی از طریق پروازهای بین المللی جایه جا شده اند.

در سال مورد گزارش مقدار ۱۲۰/۳ هزار تن کالا توسط ناوگان حمل و نقل هوایی کشور حمل شده است که در مقایسه با سال قبل ۲/۵ درصد افزایش دارد. بررسی وضعیت ناوگان هوایی کشور نشان می دهد که ناوگان استیجاری از ۱۳ فروند در سال ۱۳۸۲ به ۷ فروند در سال ۱۳۸۳ کاهش یافته است. در همین سال ناوگان ملکی به ۹۲ فروند رسید که در مقایسه با سال قبل ۴/۶ درصد رشد نشان می دهد. عدم تغییر شاخص میزان بهرهوری ناوگان مسافربری نشان می دهد که اغلب هواییماهای خریداری شده در اندازه کوچک و متوسط بوده است.

عملکرد حمل و نقل هوایی

درصد تغییر		سال			
۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	
۲/۳	۱۰/۹	۱۳/۵	۱۳/۲	۱۱/۹	مسافر جایه جا شده (میلیون نفر)
۰/۰	۶/۰	۸/۹	۸/۹	۸/۴	پروازهای داخلی
۷/۰	۲۲/۹	۴/۶	۴/۳	۳/۵	پروازهای بین المللی
۲/۵	۳۷/۳	۱۲۰/۳	۱۱۷/۴	۸۵/۵	کالای حمل شده (هزار تن)

مانند: وزارت راه و ترابری

حمل و نقل دریایی

در سال ۱۳۸۳ ظرفیت اسمی بنادر تجاری (غیرنفتی) کشور به دلیل توسعه زیرساختها، تاسیسات پهلودهی و پشتیبانی و به کارگیری فناوری برتر به ۶۰/۰ میلیون تن رسید که در مقایسه با سال قبل ۹/۱ درصد افزایش نشان می دهد. در همین سال ظرفیت ناوگان حمل و نقل دریایی تجاری کشور حدود ۳/۴ میلیون تن بود که در مقایسه با سال قبل ۱۳/۲ درصد رشد داشت.

عملیات کانتینری بنادر تجاری کشور تحت تاثیر استفاده از تجهیزات مدرن و پیشرفته و همچنین تشویق صاحبان کالا از طریق برقراری تسهیلات لازم با ۱۶/۸ درصد رشد از ۱۱۵۲ هزار TEU^(۱) در سال ۱۳۸۲ به ۱۳۴۶ هزار TEU در سال ۱۳۸۳ افزایش یافت. این عملکرد موجب گردید که بنادر ایران برای نخستین بار در ردیف بنادر بزرگ کانتینری جهان قرار گیرد. به روز کردن صنعت حمل و نقل دریایی، به کارگیری تجهیزات استراتژیک و اجرای طرح سیستم ردیابی کالا^(۲) و حمل و نقل بندری^(۳) با همکاری سازمان همکاری و توسعه سازمان ملل متحد (UNDP) از دیگر اقدامات زیربنایی سازمان بنادر و کشتیرانی در جهت همگامی با تحولات جهانی است که موجبات ارتقای سطح خدمات بنادر کشور و بهبود قابلیت آنها را در منطقه فراهم می کند.

۱- Twenty-Foot Container Equivalent Units

۲- Advanced Cargo Information System (ACIS)

۳- Port Tracker

در سال مورد بررسی عملیات حمل و نقل دریایی از ۱۳ بندر کشور نشان می‌دهد که ۷۷۸۲ فروند شناور (با ظرفیت هزار تن به بالا) با مجموع ۸۶/۸ میلیون تن ظرفیت وارد بنادر مذکور شده است. از این تعداد ۲۲۴۰ فروند ایرانی و مابقی خارجی بودند. میزان تردد این شناورها در سال ۱۳۸۳ نسبت به سال قبل ۴/۴ درصد رشد دارد. حدود ۵۶/۹ درصد از شناورهای فوق در بنادر شهید رجایی، امام، ماهشهر و انزلی تردد نموده‌اند. آمار فعالیت شناورها در سال ۱۳۸۳ نشان می‌دهد که در مجموع ۹۳/۴ میلیون تن کالای نفتی و غیرنفتی در بنادر کشور تخلیه و بارگیری شده است. عملکرد مذکور در مقایسه با سال قبل ۹/۱ درصد رشد دارد. اصلاح و کاهش تعرفه‌های حمل در جهت دستیابی به اهدافی مانند جلوگیری از تغییر مسیر کشتی‌های حامل کالاهای ایرانی به بنادر منطقه، افزایش جذب خطوط لاینری^(۱)، افزایش مشارکت بخش خصوصی به منظور سرمایه‌گذاری در عملیات بندری، کاهش تردد حمل، جلوگیری از پرداخت هزینه‌های اضافی تحملی به صاحبان کالا بابت حمل کالا از کشورهای همسایه و همچنین جلوگیری از اختکار کالا در بنادر در افزایش عملکرد فوق موثر بوده است.

لازم به ذکر است که بخش عمده حمل و نقل کالاهای نفتی و فرآورده‌های آن از طریق شرکت ملی نفتکش ایران که زیر نظر وزارت نفت فعالیت می‌نماید انجام می‌شود، لذا آمار عملکرد ارایه شده توسط سازمان بنادر و کشتیرانی حدود ۶۰ درصد از حمل و نقل از طریق آبهای را پوشش می‌دهد.

عملکرد بنادر کشور در امور تخلیه و بارگیری کالا

(میلیون تن)

درصد تغییر	سال			
۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱
۱۲/۷	۲۰/۰	۴۹/۹	۴۴/۳	۳۶/۹
۶/۲	۱۸/۲	۳۳/۷	۳۱/۸	۲۶/۹
۲۹/۲	۲۵/۰	۱۶/۲	۱۲/۵	۱۰/۰
۵/۳	۵/۴	۴۳/۵	۴۱/۳	۳۹/۲
۱۰/۸	۱۶/۲	۲۵/۴	۲۲/۹	۱۹/۷
-۱/۶	-۶/۱	۱۸/۱	۱۸/۳	۱۹/۵
۹/۱	۱۲/۵	۹۳/۴	۸۵/۶	۷۶/۱
جمع				

ماخذ: سازمان بنادر و کشتیرانی

بررسی آمار عملیات بندری کشور در زمینه واردات، صادرات و ترانزیت کالا در سال ۱۳۸۳ نشان می‌دهد که واردات کالا توسط شناورهای نفتی و غیرنفتی در بنادر کشور به ترتیب ۶/۴ و ۳۱/۴ میلیون تن بوده است که در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۵۲/۳ و ۳/۰ درصد رشد نشان می‌دهد.

عملکرد بنادر کشور در امور صادرات، واردات و ترانزیت کالا

(میلیون تن)

درصد تغییر	سال				
۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	
شناورهای نفتی	۵۲/۳	۳۱/۲	۶/۴	۴/۲	۳/۲
	-۲/۹	-۵/۲	۱۶/۰	۱۶/۵	۱۷/۴
	۱۲/۶	۱۹۲/۳	۴/۷	۴/۲	۱/۵
	-۰/۷	-۴/۱	۱۶/۳	۱۶/۶	۱۷/۱
شناورهای غیرنفتی					
۳/۰	۱۷/۳	۳۱/۴	۳۰/۵	۲۶/۰	
۲۸/۳	۲۱/۶	۱۳/۷	۱۰/۷	۸/۸	
۱/۸	-۳۱/۲	۱/۱	۱/۱	۱/۶	
۸۱/۸	۹۰/۰	۳/۷	۱/۹	۱/۰	

۱- عملیات بین بنادر درخصوص حمل کالا از یک نقطه به نقطه دیگر کشور از راه دریا یا رودخانه مرزی

ماخذ: سازمان بنادر و کشتیرانی

۱- مسیرهای ثابت تعیین شده بین بنادر مختلف که در زمان مشخص کشتیها آن را طی می‌کنند.

براساس آمار مذکور، صادرات کالا توسط شناورهای نفتی و غیرنفتی از طریق بنادر کشور بهترتب معادل ۱۶۰ و ۱۳۷ میلیون تن بود که در مقایسه با سال قبل بهترتب ۲/۹ درصد کاهش و ۲۸۳ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین حجم ترانزیت کالا توسط شناورهای فوق در مجموع ۵/۸ میلیون تن بود که در مقایسه با سال قبل حدود ۱۱/۲ درصد افزایش یافته است. رشد مذکور "عمدتاً" تحت تاثیر افزایش ترانزیت کالا توسط شناورهای نفتی بوده است. سازمان بنادر و کشتیرانی در راستای حمایت از صادرات غیرنفتی کالاهای ترانزیتی و کالاهای اساسی وارداتی تخفیفاتی اعطای نموده و اعمال این سیاست در رشد عملکرد کالاهای غیرنفتی موثر می‌باشد.

بررسی آمار تردد مسافر در شش بندر کشور طی سال ۱۳۸۳ نشان می‌دهد که در مجموع ۴/۶ میلیون نفر در این سال از طریق بنادر اقدام به مسافرت نمودند که در مقایسه با سال قبل ۲۲/۸ درصد رشد نشان می‌دهد. از این تعداد ۲/۴ میلیون نفر مسافران ورودی و مابقی مسافران خروجی بودند. آمار توزیع تردد مسافر از بنادر نشان می‌دهد که بیشترین حجم جابه‌جایی مسافر (ورودی و خروجی) از بندر قشم و بندر شهید باهنر بهترتب با ۶۹/۶ و ۱۲/۴ درصد صورت گرفته است. سهم حمل و نقل دریایی از کل حمل و نقل مسافری کشور در سال ۱۳۸۳ به یک درصد رسید که در مقایسه با سال قبل ۰/۲ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد.

عملکرد بنادر کشور بر حسب ورود و خروج مسافر

(هزار نفر)

درصد تغییر	سال				
	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱
ورودی	۲۴/۰	۴۴/۵	۲۴۰۳	۱۹۳۸	۱۳۴۱
خروجی	۲۱/۴	۴۹/۵	۲۱۵۵	۱۷۷۵	۱۱۸۷
جمع	۲۲/۸	۴۶/۹	۴۵۵۸	۳۷۱۳	۲۵۲۸

ماخذ: سازمان بنادر و کشتیرانی

شاخصهای قیمتی

شاخص بهای کالاهای و خدمات مصرفی بخش حمل و نقل در مناطق شهری

براساس گزارش نتایج شاخص بهای کالاهای و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران، شاخص قیمت حمل و نقل در سال ۱۳۸۳ نسبت به سال قبل ۱۰/۹ درصد رشد نشان می‌دهد که در مقایسه با رشد ۱۵/۲ درصدی شاخص کل کالاهای و خدمات مصرفی در سطح پایین‌تری قرار دارد. بخش حمل و نقل شخصی و عمومی به ترتیب سهمی معادل ۷۳/۵ و ۲۶/۵ درصد در شاخص مذبور دارا می‌باشد. شاخص بهای گروه حمل و نقل عمومی در سال ۱۳۸۳، ۱۷/۹ درصد رشد داشت که افزایش هزینه مسافرت با اتوبوس و قطار در رشد بالای این شاخص مؤثر بوده است.

شاخص بهای کالاهای و خدمات مصرفی بخش حمل و نقل

(۱۳۷۶ = ۱۰۰)

درصد تغییر	سال				
	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱
حمل و نقل	۱۰/۹	۱۳/۹	۲۲۹/۵	۲۱۵/۹	۱۸۹/۶
حمل و نقل شخصی	۷/۲	۱۰/۰	۲۰۳/۲	۱۸۹/۶	۱۷۲/۴
حمل و نقل عمومی	۱۷/۹	۲۱/۵	۳۴۰/۳	۲۸۸/۶	۲۳۷/۵

شاخص بهای تولیدکننده خدمات بخش حمل و نقل در مناطق شهری

در سال ۱۳۸۳ شاخص بهای تولیدکننده بر پایه سال ۱۳۷۶ در گروه حمل و نقل زمینی با بیشترین سهم (۹/۴ درصد) نسبت به سال گذشته ۱۴/۷ درصد رشد دارد. رشد این شاخص در مقایسه با رشد ۱۶/۸ درصدی شاخص کل بهای تولیدکننده در سطح پایین‌تری قرار دارد. اعمال محدودیت در افزایش قیمت خدمات هوایی به ویژه بلیط هوایپیما در این سال باعث رشد کمتر شاخص مذبور در بخش حمل و نقل هوایی شده است.

شاخص بهای تولیدکننده خدمات بخش حمل و نقل در مناطق شهری

(۱۳۷۶ = ۱۰۰)

درصد تغییر	سال	حمل و نقل زمینی			
۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	حمل و نقل ریلی
۱۴/۷	۲۰/۹	۳۰/۸/۴	۲۶/۸	۲۲/۲/۳	حمل و نقل جاده‌ای
۷/۰	۲۲/۰	۲۴/۴/۰	۲۲/۸/۱	۱۸/۶/۹	حمل و نقل آبی (دریاچی)
۱۳/۸	۱۹/۹	۳۰/۰/۷	۲۶/۴/۳	۲۲/۰/۵	حمل و نقل هوایی
۵/۱	۳/۰	۲۷/۷/۶	۲۶/۴/۱	۲۶/۳/۳	
۸/۵	۱۰/۵	۳۶/۵/۲	۳۳/۶/۷	۳۰/۴/۷	

ب - دوره برنامه سوم

بررسی عملکرد مواد قانون و راهکارهای اجرایی بخش حمل و نقل طی برنامه سوم نشان می‌دهد که دستیابی به برخی اهداف مانند اصلاحات نهادی و ساختاری، اصلاحات سازمانی و تشکیلاتی، برونگرایی (دستیابی به بازارهای خارجی)، کاهش تصدیهای اقتصادی دولت، توسعه بخش خصوصی و خصوصی سازی موفق بوده و در موارد دیگر مانند اصلاح ساختار بازار، رفع و تنظیم انحصارات، ایجاد فضای رقابتی و رقابت‌پذیری، اصلاح مکانیزمها و منطقی کردن حمایتها و مداخله دولت در فعالیتهای اقتصادی بخش، توسعه منابع انسانی، سیاستهای اشتغال‌زایی و بهره‌وری کلیه عوامل در حد مورد انتظار محقق نشده است.

از عمدۀ موانع و مشکلات مرتبط با عدم تحقق سیاستهای برنامه سوم در بخش حمل و نقل می‌توان به فقدان آمار و اطلاعات جامع و بهنگام فعالیتهای بخش حمل و نقل، تعیین اداری قیمتها و تعرفه‌ها، محدودیت در تامین منابع مالی و اعتباری، کم توجهی به موضوع ایمنی در حمل و نقل جاده‌ای، تداوم وضعیت انحصار در زیر بخش حمل و نقل هوایی و مشکلات بیمه‌ای مسافران و توشه همراه آنان اشاره نمود.

سرمایه‌گذاری دولت در بخش حمل و نقل

طی سالهای برنامه سوم توسعه، دولت در مجموع ۲۹/۴ هزار میلیارد ریال در قالب اعتبارات تملک داراییهای برای فصل حمل و نقل پرداخت نمود. بیشترین سهم از اعتبارات پرداختی طی سالهای فوق به برنامه‌های «توسعه و بهسازی شبکه راه‌آهن»، «احداث راههای اصلی کشور» و «احداث بزرگراههای کشور» به ترتیب به میزان ۳۲/۲، ۳۲/۲ و ۱۴/۲ درصد اختصاص داشته است. همچنین طی این دوره مبلغ ۲/۷ هزار میلیارد ریال جهت «برنامه احداث و بهسازی فرودگاهها» و مبلغ ۱/۹ هزار میلیارد ریال جهت «برنامه احداث و بهسازی بنادر» پرداخت شده است. علاوه بر این دولت طی سالهای ۱۳۸۰-۸۳ در مجموع ۷۰۰۰ میلیارد ریال اوراق مشارکت جهت طرحهای عمرانی فضول راه و ترابری منتشر شد که از این میزان ۸۰۰ میلیارد ریال برای توسعه شبکه راه‌آهن منتشر شده است.

حمل و نقل کالا و مسافر

حمل و نقل جاده‌ای

طی سالهای برنامه سوم میزان مسافر جابه‌جا شده از ۴۰/۶ میلیون نفر در سال ۱۳۷۹ با متوسط رشد سالانه ۰/۵ درصد به ۴۰/۳ میلیون نفر در سال ۱۳۸۳ افزایش یافت که در مقایسه با هدف رشد متوسط طی برنامه سوم به میزان ۵/۲ درصد، حاکی از عدم تحقق آن می‌باشد. افزایش تولید خودروهای سواری شخصی و تمایل به استفاده از آن در مسافرتها بروند شهری و پایین بودن استانداردهای ناوگان مسافربری عمومی کشور در عدم تحقق این هدف موثر بوده است.

میزان بار حمل شده توسط ناوگان حمل و نقل جاده‌ای کشور طی سالهای برنامه سوم ۱۵۵۰/۵ میلیون تن می‌باشد که به طور متوسط سالانه ۱۲/۰ درصد رشد نشان می‌دهد. سهم حمل و نقل جاده‌ای در جابه‌جایی کالا از ۷۱/۲ درصد در سال آغازین برنامه به ۷۶/۰ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است. گستردگی ناوگان حمل و نقل جاده‌ای در مقایسه با سایر بخش‌های حمل و نقل در افزایش سهم این بخش موثر بوده است.

در برنامه سوم میانگین رشد سالانه عملکرد احداث آزاد راهها، بزرگراهها و راههای اصلی کشور به ترتیب ۱۴/۱ و ۱/۷ درصد بوده است که در مقایسه با اهداف برنامه (به ترتیب به میزان ۹/۹، ۱۲/۶ و ۴/۲ درصد) حاکی از عدم تحقق کامل اهداف فوق در بخش بزرگراهها و راههای اصلی است. براساس گزارش وزارت راه و ترابری طی سالهای برنامه سوم در مجموع ۵۷۳۲/۵ کیلومتر آزاد راه، ۱۹۳۷/۰ کیلومتر بزرگراه و ۱۱۸/۷ هزار کیلومتر راه اصلی احداث شده است.

میزان کالای ترانزیت شده طی سالهای برنامه سوم با احتساب کالای حمل شده به کشور افغانستان و معادله (Swap) با متوسط رشد سالانه ۲۷/۰ درصد از ۳/۵ میلیون تن در سال ۱۳۷۹ به ۹/۱ میلیون تن در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است.

عملکرد حمل و نقل جاده‌ای کشور

متوجه رشد سالانه ۱۳۷۹-۸۳					
عملکرد	هدف	درصد تحقق	عملکرد	هدف	جایه جایی مسافر (میلیون نفر)
۰/۵	۵/۲	۹۲/۸	۱۹۹۸/۵	۲۱۵۳/۶	حمل کالا (میلیون تن)
۱۲/۰	۵/۴	۱۱۶/۰	۱۵۵۰/۵	۱۳۳۷	ترانزیت کالا (میلیون تن)
۲۷/۰	۱۵/۹	۱۳۶/۴	۲۸/۵	۲۰/۹	

مأخذ: سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور

از نظر سلامت و ایمنی سفر در حمل و نقل نیز ارقام حاکی از عدم تحقق اهداف تعیین شده در این بخش است. اگرچه شمار تلفات انسانی به ازای هر ده هزار وسیله نقلیه در جاده‌ها از ۳۳ نفر در سال ۱۳۷۹ به ۲۲/۷ نفر در سال ۱۳۸۳ کاهش یافته است، اما براساس برنامه سوم مقرر شده بود این تعداد به ۱۷ نفر کاهش یابد. عدم اهتمام جدی به حذف نقاط خاکسوزی در جاده‌های کشور و فقدان طرح جامع ایمنی راهها از دلایل عدم تحقق این هدف بوده است.

متوسط طول عمر ناوگان مسافری جاده‌ای در سال پایانی برنامه به رقم ۱۲ سال رسید که در مقایسه با هدف برنامه به میزان ۱۵ سال، حاکی از تحقق بیشتر آن است. درخصوص ناوگان باری، متوسط سن ناوگان باری از ۲۱/۷ سال در سال ۱۳۷۹ به ۲۱/۳ سال در سال ۱۳۸۳ کاهش یافته است. هدف برنامه در این خصوص ۱۹/۷ سال برای سال ۱۳۸۳ بوده است.

حمل و نقل ریلی

طی سالهای برنامه سوم در مجموع ۷۲/۷ میلیون نفر توسط شبکه ریلی کشور جایه‌جا شده‌اند و سهم این نوع حمل و نقل در کل مسافر جایه‌جا شده از ۲/۸ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۳/۹ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است. متوسط رشد سالانه مسافر جایه‌جا شده طی سالهای برنامه سوم ۱۰/۰ درصد می‌باشد که در مقایسه با هدف برنامه به میزان ۹/۶ درصد، حاکی از تحقق کامل آن است. دو طرفه کردن برخی از خطوط ریلی و افزایش ظرفیت حمل مسافر در افزایش میزان مسافر جایه‌جا شده تاثیر داشته است. میزان مسافر جایه‌جا شده بر حسب نفر - کیلومتر نیز حاکی از تحقق بیش از هدف برنامه در بخش ریلی می‌باشد.

میزان بار حمل شده توسط ناوگان ریلی کشور طی سالهای برنامه سوم ۱۳۷۴ میلیون تن می‌باشد که در مقایسه با هدف برنامه به میزان ۱۴۱/۷ میلیون تن حاکی از عدم تحقق هدف فوق است. در بخش ترانزیت نیز در مجموع ۴/۷ میلیون تن کالا حمل شد که در مقایسه با هدف برنامه به میزان ۶/۲ میلیون تن حاکی از تحقق ۷۵/۸ درصدی هدف فوق است.

عملکرد حمل و نقل ریلی

متوجه رشد سالانه ۱۳۷۹-۸۳					
عملکرد	هدف	درصد تحقق	عملکرد	هدف	جایه جایی مسافر (میلیارد نفر - کیلومتر)
۸/۴	۵/۶	۱۱۳/۸	۴۲/۹	۳۷/۷	حمل کالا (میلیارد تن - کیلومتر)
۶/۴	۹/۱	۸۸/۱	۸۱/۰	۹۱/۹	ترانزیت کالا (میلیارد تن - کیلومتر)
۲۴/۱	۱۴/۸	۷۲/۷	۹/۳	۱۲/۸	مأخذ: راه‌آهن جمهوری اسلامی ایران

انجام عملیات بهسازی خطوط از ۳۰۲ کیلومتر در سال ۱۳۷۹ به ۲۳۰ کیلومتر در سال ۱۳۸۳ رسید. در طول برنامه سوم در مجموع ۱۸۶۶ کیلومتر خط جدید ریلی احداث گردید که در مقایسه با هدف برنامه به میزان ۱۹۹۰ کیلومتر حاکی از تحقق نسبی هدف فوق است.

حمل و نقل هوایی

طی سالهای برنامه سوم ۶۰/۸ میلیون نفر از طریق پروازهای داخلی و بین المللی اقدام به مسافرت نمودند که حدود ۷۰/۰ درصد از آنان با پروازهای داخلی و مابقی از طریق پروازهای بین المللی جایه جا شده‌اند. سهم بخش غیردولتی در پروازهای داخلی از ۱۸/۴ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۳۷/۲ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافت، لیکن علی‌رغم افزایش نسبی آن، این سهم با هدف تعیین شده در برنامه سوم (به میزان ۴۳/۹ درصد) فاصله زیادی دارد. میزان بار جایه جا شده توسط ناوگان هوایی کشور طی سالهای برنامه سوم با متوسط رشد سالانه ۱۷/۱ درصد به ۴۷۰/۲ هزار تن بالغ گردید. این عملکرد در مقایسه با هدف برنامه حاکی از عدم تحقق آن است. خاطر نشان می‌نماید ناوگان استیجاری طی برنامه سوم توسعه از ۳۵ فروند در سال ۱۳۷۹ به ۷ فروند در سال ۱۳۸۳ کاهش یافت. براساس برنامه سوم مقرر شده بود تعداد این ناوگان به صفر برسد.

و اگذاری ۱۰۰ درصد سهام شرکت آسمان و شرکت حمل و نقل نفت ایران به بخش خصوصی، پیگیری سیاست همکاری مشترک و ادغام شرکتهای حمل و نقل هوایی خصوصی به منظور ایجاد یک یا دو شرکت قادر تمند خصوصی از جمله اقدامات انجام شده در طول برنامه سوم توسعه بوده است. ادغام شرکت فراز قشم (مسافری) در شرکت ماهان نیز در همین راستا صورت گرفته است.

عملکرد حمل و نقل هوایی

متوسط رشد سالانه		۱۳۷۹ - ۸۳		هدف	مسافر جایه جا شده (میلیون نفر)
عملکرد	هدف	درصد تحقق	عملکرد		
۶/۲	۶/۳	۸۶/۰	۶۰/۸	۷۰/۷	پروازهای داخلی
۳/۴	۵/۹	۷۲/۹	۴۲/۶	۵۸/۴	پروازهای بین المللی
۱۳/۲	۷/۹	۱۴۸/۰	۱۸/۲	۱۲/۳	کالای حمل شده (هزار تن)
۱۷/۱	۲۷/۸	۷۹/۷	۴۷۰/۲	۵۹۰	ماخذ: وزارت راه و ترابری

حمل و نقل دریایی

عملکرد شاخص‌های ارزیابی در بخش حمل و نقل دریایی نشان می‌دهد که طی سالهای برنامه سوم ظرفیت اسمی بنادر تجاری (غیر نفتی) کشور از ۵۳/۷ میلیون تن در سال ۱۳۷۹ به ۶۰ میلیون تن در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است. در همین دوره ضریب بهره‌برداری از بنادر تجاری نیز از ۸۹/۳ درصد در سال اول برنامه به ۱۰۷ درصد در سال پایانی آن رسید. بهره‌گیری از روش‌های نوین عملیاتی، تجهیزات مدرن و اجرای کنوانسیون‌ها و استانداردهای بین المللی موجبات بهبود عملکرد و افزایش بهره‌وری را فراهم آورده است. در همین دوره ظرفیت ناوگان تجاری غیرنفتی از ۲/۸ میلیون تن به ۳/۴ میلیون تن رسید.

میزان عملیات تخلیه و بارگیری کالاهای کانتینری نیز با رشد متوسط سالانه ۳۴/۰ درصد در طول برنامه از ۴۱۸ هزار TEU به ۱۳۴۶ هزار TEU افزایش یافت. در همین دوره میزان کل تخلیه و بارگیری کالاهای ترانزیت شده در بنادر تجاری (نفتی و غیرنفتی) از ۲/۲ میلیون تن به ۵/۸ میلیون تن بالغ گردید. براساس گزارش سازمان بنادر و کشتیرانی در زیرساختهای بنادر تجاری کشور و تجهیز آنها بالغ بر ۷۳۷۱ میلیارد ریال سرمایه‌گذاری طی برنامه سوم صورت گرفته که ۲۸/۵ درصد آن از محل منابع سازمان مذکور پرداخت شده است.

عملکرد بخش حمل و نقل دریایی

عملکرد		اهداف		ظرفیت اسمی بنادر تجاری (غیرنفتی) (میلیون تن)		
رشد متوسط سالانه ○	۱۳۸۳	۱۳۷۹	رشد متوسط سالانه	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۲/۸	۶۰	۵۳/۷	۷/۷	۵۹/۵	۴۴/۳	ضریب بهره‌برداری بنادر تجاری (درصد)
۴/۶	۱۰۷	۸۹/۳	۲/۲	۸۹/۸	۸۲/۳	کالای ترانزیت شده در بنادر تجاری (میلیون تن)
۲۷/۳	۵/۸	۲/۲	۲۲/۳	۶	۲/۶	عملیات کانتینری (هزار TEU)
۳۴/۰	۱۳۴۶	۴۱۸	۲۱/۴	۱۰۰۰	۴۶۰	ظرفیت ناوگان تجاری (میلیون تن)
۴/۷	۳/۴	۲/۸	۴/۷	۳	۲/۵	ماخذ: سازمان بنادر و کشتیرانی